

Terugkoppeling bijeenkomst

**“Onmisbare Schakels: samen sociale
initiatieven versterken”**

**Paleis Noordeinde
18 maart 2026**

oranje fonds
voor een verbonden samenleving

Inhoud

1. Terugblik en vooruitblik
 - Doelen & inhoud bijeenkomst
 - Vooruitblik
 - Routekaart proces
 - Samenvatting uitkomsten deelsessies
2. Uitkomsten per deelsessie:
 - Deelsessie Vormen van passende/structurele financiering
 - Deelsessie Meerstemmigheid en representatie
 - Deelsessie Weerbare samenleving
 - Deelsessie Omzien naar elkaar in de praktijk
 - Deelsessie Maatschappelijk initiatief als "derde sector"

1. Terug- en vooruitblik

Doelen & inhoud bijeenkomst

- Woensdagmiddag 18 maart troffen we elkaar op Paleis Noordeinde voor de bijeenkomst "Onmisbare Schakels: samen sociale initiatieven versterken". Zie voor de inhoud van de dag ook: [Derde bijeenkomst "Onmisbare schakels: samen sociale initiatieven versterken" | Oranje Fonds](#)
- Eerder organiseerde het Oranje Fonds twee bijeenkomsten op 27 juni en 30 september 2025. Hier is een start gemaakt, samen met een brede groep stakeholders, om proactief bij te dragen aan versterking van de sector waarin sociaal-maatschappelijke organisaties opereren. Een longlist van ideeën leidde tot [drie oplossingsmodules en 9 voorlopige deeloplossingen](#).
- **Doelen van 18 maart 2026:** acties verder concretiseren, momentum van de eerdere bijeenkomsten vasthouden, met een strategische verbreding van de groep betrokkenen.
 - Een plenaire start leidde het gesprek in over de kracht en het belang van (het versterken van) sociale initiatieven, o.a. met de [inspirerende keynote van Karen van Oudenhoven](#), directeur van het SCP. Ook Minister Heerma van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties bevestigde de lokale kracht van het sociaal-maatschappelijk initiatief en koppelde verdere steun o.a. aan het nieuwe gemeenschapsfonds. Tahmina Ashra, directeur Voice of all women, illustreerde het belangrijke werk van sociaal initiatiefnemers in de praktijk en nodigde de aanwezigen uit om tijdens de deelsessies op gelijkwaardige wijze met elkaar het gesprek aan te gaan: "vergeet niet dat het gaat om mensen".
 - In vijf deelsessies spraken we vervolgens verder over passende financiering, regeldruk en een plek aan tafel. Die uitkomsten zijn in dit document samengevat. Tijdens de plenaire terugkoppeling deed VNG directeur Leonard Geluk de toezegging dat eigenaarschap op gemeenteniveau bekrachtigd kan worden op het VNG congres van 29 en 30 september.
 - Bij de afsluiting van de middag onderstreepte Koningin Máxima het belang van samenwerking en gedeeld eigenaarschap van overheden, maatschappelijk initiatief en bedrijven.

'Met alle maatschappelijke uitdagingen is het belangrijk om na te denken over de veerkracht van onze samenleving. We willen graag een samenleving waarin zoveel mogelijk mensen meedoen én met elkaar in verbinding staan.'

**Karen van Oudenhoven – Directeur
Sociaal Cultureel Planbureau**

'Als het gaat om de kracht van de samenleving, die komt niet uit Den Haag. Uiteindelijk komt die uit buurthuizen, verenigingen, met initiatief van onderop(...) Juist nu met alle geopolitieke dreigingen groeit het besef dat een democratische rechtsstaat van onderop gebouwd wordt. Dat maatschappelijk initiatief, verenigingsleven en het feit dat je je wil inzetten voor de samenleving het cement van de samenleving en het fundament van een democratie is.'

**Pieter Heerma – Minister van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

Vooruitblik

- In de deelsessies zijn verschillende **afspraken** gemaakt zoals het opschalen van werkende instrumenten/best practices. Soms mist er nog een (groep) van stakeholders om werkende oplossingen verder te brengen; de unieke deelnemerssamenstelling van 18 maart dichtte dit gat. Bestaande samenwerkingen werden versterkt én er ontstonden nieuwe relaties tussen bestuurders van verschillende overheidspartijen, sociale initiatieven, bedrijfsleven en koepel/kennisorganisaties.
- Het Oranje Fonds kan en zal zich blijven inzetten om de komende periode een aanjagende of verbindende rol te spelen over oplossingsrichtingen heen. Het eigenaarschap van de daadwerkelijke uitvoering of opschaling van deeloplossingen ligt echter vooral bij ons allen, de deelnemers van 18 maart zelf. Aan sommige oplossingen wordt al actief gewerkt door verschillende stakeholders. Bijv. knelpunten verminderen in regeldruk voor vrijwilligers organisaties of het vereenvoudigen van aanvraagprocessen met inzet van AI. Die laatste twee onderwerpen zijn daarom niet in detail behandeld in deelsessies; uiteraard zijn dit onverminderd belangrijke oplossingen, met al voorlopige resultaten.

'We hebben elk jaar een VNG congres, waarbij alle wethouders en burgemeesters aanwezig zijn. Elk jaar is er een thema, dit jaar We Doen het Samen. We zouden de sfeer van vandaag, samen de schouders eronder te zetten, graag meenemen naar het congres en tegen alle gemeenten willen zeggen 'Verbind je eraan, steek je nek uit'...

... zodat de ambitie die vandaag is uitgesproken - ruimte geven, belemmeringen wegnemen, opschalen, initiatieven doen groeien - een leidende norm wordt in heel Nederland.'

**Leonard Geluk –
Algemeen directeur VNG**

'Zonder initiatieven kunnen we niet, we kunnen niet praten over preventie, weerbaarheid, mensen écht betrekken in de samenleving. Er is veel meer dan markt en overheid. Sociale initiatieven zijn heel efficiënt, voor hele kleine gelden bereiken we soms meer en hoeven we aan het einde minder op te lossen...

We moeten veel meer samen gaan doen. Ik nodig u allen uit om vanuit de potentie samen vooruit te gaan'

Koningin Máxima

Routekaart Onmisbare Schakels: samen sociale initiatieven versterken

In stappen werken stakeholders in verschillende samenstellingen aan verdere acties; fysieke bijeenkomsten kunnen acties versterken, versnellen of dienen om de voortgang te bespreken

Opvolgen resultaten en acties 18 maart in deelsamenstellingen

Mei & (27) juni '25 Onderzoek & Ronde Tafel 1

Bevindingen analyse delen en verfijnen, eerste ronde tafel bijeenkomst → bereidheid tot 'Coalition of the willing' en longlist ideeën

30 september '25 Terugkoppeling sessie

Sessie met collectieve doelgroep: verfijnde oplossingen bespreken, input ophalen oplossingsmodules en co-creatie bevorderen

Okt – feb 2026: Concretisering ideeën en voorgesprekken 18 maart

Diverse gesprekken met relevante stakeholders en coalities. Co-creatie / vormgeving programma 18 maart.

Oplossingsrichtingen verder uitgewerkt waaronder pooled funding, AI in aanvraagprocessen, verminderen regeldruk bij vrijwilligersorganisaties

Ronde Tafel 2: 18 maart 2026

Plenaire sessie met relevante stakeholders (incl. nieuwe): in co-creatie werken aan concrete acties in deelsessies per oplossingsmodule

Acties uitzetten, vervolggesprekken, onder andere Wij Doen het Samen Festival

Samenkomst en opvolging acties met betrokkenen en nieuwe stakeholders, onder andere op 29 mei bij het Wij Doen het Samen festival

VNG congres 29 en 30 sept

Eigenaarschap voor het versterken van sociaal-maatschappelijke organisaties kan op gemeenteniveau bekrachtigd worden

Samenvatting uitkomsten deelsessies

Op 18 maart bespraken we in vijf deelsessies hoe sociaal-maatschappelijke organisaties verder versterkt kunnen worden. De deelsessies zijn te koppelen aan oplossingsrichtingen die in [eerdere ronde tafel gesprekken](#) naar voren zijn gekomen: passende financiering, plek aan tafel (incl. erkenning en zichtbaarheid) en regeldruk. De resultaten per deelsessie zijn opgenomen [vanaf p9](#).

Deelsessie	Enkele resultaten / aanbevelingen
Passende financiering	<ul style="list-style-type: none">• Pilot Samen voor Buurtkracht (netwerk financiering initiatieven): verder verkennen van samenwerking en financiering met diverse stakeholders over opschaling in drie steden.• Gemeente Utrecht heeft diverse regelingen en budgetten samengevoegd tot een integrale regeling & wil samen met andere gemeentes optrekken om een routekaart te maken voor andere gemeenten. Lokale context is bepalend.• Ministerie van BZK houdt bij inrichting van het gemeenschapsfonds als ontwerpprincipe aan dat het met de gemeenschappen wordt ontworpen.• Brede steun van aanwezige bedrijven en bedrijfsfondsen voor het langjarig en vanuit vertrouwen financieren van sociale initiatieven.
Meerstemmigheid	<ul style="list-style-type: none">• Aanbeveling om met fondsen vaker participatory grantmaking in te zetten. Dit is een manier van financieren waarbij maatschappelijke organisaties zelf bepalen hoe geld verdeeld wordt.• Creëer én implementeer een rijksbrede beleidsvisie op vrijwillige inzet en een gelijkwaardige verhouding tussen overheid – markt – sociale initiatieven.• Zorg dat beleid en middelen daadwerkelijk toegankelijk zijn voor lokale sociale initiatieven. Organiseer informele ontmoetingen tussen (gemeente)ambtenaren sociale initiatieven en ervaringsdeskundigen.• Zorg dat gemeentelijk beleid en middelen daadwerkelijk toegankelijk zijn voor sociale initiatieven door middel van een richtlijn vanuit de VNG.
Weerbare samenleving	<ul style="list-style-type: none">• Erkenning van de rol en beland duurzame ondersteuning sociaal maatschappelijke initiatieven bij het versterken van sociale weerbaarheid. Belang van “<i>een verschuiving van verticaal naar horizontaal</i>”, verbinden van een bottom-up aanpak (sociaal-maatschappelijk veld) met een top-down manier van werken (plannen overheden, beleid, budgetten, instrumenteel). Databases en sociale kaarten van sociale initiatieven delen om zichtbaarheid en toegang te vergroten• Toevoegen thema <i>maatschappelijke</i> weerbaarheid aan bestaande weerbaarheid overleggen en structuren; bijvoorbeeld het DG overleg weerbaarheid.• Ontwikkeling van een maatschappelijke weerbaarheidstafel mede op initiatief vanuit maatschappelijk netwerk.• Samenwerking tussen crisisbeheersing en sociale infrastructuur moet geleerd worden; zet goede vb voort zoals de Evaluatie Noodsteunpunten door NIPV.
Omzien naar elkaar	<ul style="list-style-type: none">• Verschuiving naar de 'voorkant' is gaande, maar sociale initiatieven zitten nog niet volwaardig aan (IZA en AZWA) tafel. Er is erkenning, maar in de praktijk moeten initiatieven zich vormen naar de regels van de overheid en zorgverzekeraars. De uitdaging is juist om de eigenheid en unieke toegevoegde waarde te erkennen en dán aan tafel te zitten. Méér leefwereld, minder systeemwereld.• De Participatiecoalitie welzijn, zorg en hulp richt 5 proeftuinen in, waar gezamenlijk geleerd wordt wat kansen / belemmeringen zijn voor passende financiering.• Nu is de kans om het Gemeenschapsfonds anders in te richten, bijv. met betrokkenheid coalitie WDHS, fondsen en anderen.
“Derde sector”	<ul style="list-style-type: none">• Sociale initiatieven geven aan dat erkenning/acceptatie als sector de druk verlaagt om steeds opnieuw uit te leggen wat ze doen. Dit faciliteert ook eenduidige geldstromen. Aanbeveling: begin met een werkdefinitie, leer hiervan en vervolgens helpt het om een andere set wet- en regelgeving voor sociale initiatieven te bewerkstelligen.• Werk met de VNG handreiking 'We doen het samen!' - alles wat theoretisch kan is hierin opgenomen en het biedt handvatten voor in de praktijk.• Maak aanbestedingen 'lichter' en passend: alternatieve verantwoording, gelijk speelveld voor informele, niet-marktpartijen; mogelijk financieringsscheidslijnen loslaten richting één sociale basisinfrastructuur.• Voer gesprek over randvoorwaarden, handel vanuit vertrouwen vanuit alle perspectieven zonder “over-institutionaliseren”. Werk domein overstijgend.

Uitkomsten deelsessie geclusterd per oplossingsmodule

Op 18 maart bespraken we in vijf deelsessies hoe sociaal-maatschappelijke organisaties verder versterkt kunnen worden. De deelsessies zijn te koppelen aan de drie oplossingsmodules die in [eerdere ronde tafel gesprekken](#) naar voren zijn gekomen: passende financiering, plek aan tafel (incl. erkenning en zichtbaarheid) en verminderen regeldruk.

Oplossingsmodule	Enkele resultaten / aanbevelingen	Uit deelsessies
Passende en structurele financiering <i>Sociale initiatieven hebben financiering nodig die beter past bij hun werk en langduriger van aard is.</i>	<ul style="list-style-type: none">• Pilot Samen voor Buurtkracht (netwerk financiering initiatieven): verder verkennen van samenwerking en financiering met diverse stakeholders over opschaling in drie steden.• Gemeente Utrecht heeft diverse regelingen en budgetten samengevoegd tot een integrale regeling & wil samen optrekken om een routekaart te maken voor andere gemeenten. Lokale context is bepalend.• Brede steun van aanwezige bedrijven en bedrijfsfondsen voor het langjarig en vanuit vertrouwen financieren van sociale initiatieven.• Ministerie van BZK houdt bij inrichting van het gemeenschapsfonds als ontwerpprincipe aan dat het met de gemeenschappen wordt ontworpen.• Aanbeveling om met fondsen vaker participatory grantmaking op te zetten. Dit een manier van financieren waarbij maatschappelijke organisaties zelf bepalen hoe geld verdeeld wordt.• De Participatiecoalitie welzijn, zorg en hulp richt 5 proeftuinen in, waar gezamenlijk geleerd wordt wat kansen / belemmeringen zijn voor passende financiering.	Passende financiering Meerstemmigheid Omzien naar elkaar
Seat at the table (plek aan tafel) <i>Sociale initiatieven kunnen meepraten en krijgen een gelijkwaardige plek aan tafel bij overheid en fondsen. Niet pas aan het eind, maar vanaf het begin. Ook zijn zij betrokken bij besluitvorming.</i>	<ul style="list-style-type: none">• Sociale initiatieven geven aan dat erkenning/acceptatie als sector de druk verlaagt om steeds opnieuw uit te leggen wat ze doen en om eenduidige geldstromen zal genereren. Aanbeveling: Begin met een werkdefinitie, leer hiervan en vervolgens helpt het om een andere set wet- en regelgeving voor sociale initiatieven te bewerkstelligen.• Creëer én implementeer een Rijksbrede beleidsvisie op vrijwillige inzet en een gelijkwaardige verhouding tussen overheid – markt – sociale initiatieven.• Zorg dat beleid en middelen daadwerkelijk toegankelijk zijn voor lokale sociale initiatieven. Organiseer informele ontmoetingen tussen gemeenteambtenaren sociale initiatieven en ervaringsdeskundigen.• Werk met de VNG handreiking 'We doen het samen!' - alles wat theoretisch kan is hierin opgenomen en het biedt handvatten voor in de praktijk.• Verandering werkwijze overheid: meer vertrouwen in dat wat er al is in de buurt, niet alles willen regelen vanuit de overheid, soms wel een extra verbindende laag vormen/zijn, waar dat toevoegt.	"Derde sector" Meerstemmigheid Weerbare samenleving
Minder regeldruk <i>Sociale initiatieven hebben te maken met minder administratie en minder ingewikkelde regels, ook om gemakkelijker toegang te krijgen tot financiering.</i>	<ul style="list-style-type: none">• Erkenning van de rol van sociaal maatschappelijke initiatieven bij het versterken van sociale weerbaarheid. Belang van <i>"een verschuiving van verticaal naar horizontaal"</i>, het verbinden van een bottom-up aanpak (sociaal-maatschappelijk veld) met een top-down manier van werken (plannen overheden, beleid, budgetten, instrumenteel)• Maak aanbesteding 'lichter' en passend: alternatieve verantwoording, gelijk speelveld voor informele, niet-marktpartijen; waar mogelijk financieringsscheidslijnen loslaten richting één sociale basisinfrastructuur.• Sociale initiatieven: erkenning/acceptatie als sector vermindert de bewijsdruk; dit faciliteert ook eenduidige geldstromen. Aanbeveling: Begin met een werkdefinitie, leer hiervan en vervolgens helpt het om een andere set wet- en regelgeving voor sociale initiatieven te bewerkstelligen.	Weerbare samenleving "Derde sector"

2. Uitkomsten per deelsessie

Vormen van passende/ structurele financiering

2.1 Uitkomsten deelsessie: Vormen van passende/structurele financiering

In deze sessie reflecteerden we op verschillende praktijkvoorbeelden en bespraken we welke daarvan als inspiratie kunnen dienen voor structurele (of meer passende vormen van) financiering voor sociale initiatieven. We bespraken hoe de voorbeelden, eventueel in aangepaste vorm, op andere plekken of door andere organisaties herhaald, overgenomen, versterkt of opgeschaald zouden kunnen worden. Na een plenaire start met drie voorbeelden uit de praktijk gingen we in drie subgroepen uiteen. Zie ook: [Vormen van passende financiering](#).

Doel(en) deelsessie:

Praktijkvoorbeelden structurele financiering toepassen als inspiratie voor opschalen

Gerelateerd aan

Passende / structurele financiering

Seat at the table

Verminderen admin. / regeldruk

Deelonderwerp

Pilot Samen voor Buurkracht

Coalitievorming en afstemming onder initiatieven onderling om maatschappelijke problemen aan te pakken in een wijk is waardevol. Er is hiervoor vertrouwen nodig vanuit de gemeente en andere financiers. Deze netwerken van initiatieven kunnen vanuit de gemeenschap een effectief instrument zijn om financiering te laten landen daar waar het nodig is (participatory grantmaking).

Nationale-Nederlanden (NN)

Bedrijven en bedrijfsfondsen zijn het eens met elkaar dat vertrouwen geven belangrijk is, en langjarig samenwerken. Voorbeeld is dat er samen met de partner wordt gekeken waar de financiering het meest helpend is, vanuit een gezamenlijke doelstelling van de samenwerking. Dat kan variëren van het financieren van een (meerjarig) programma, tot aan ongeoormerkte financiering die vrij besteedbaar is. Onderdeel van de ondersteuning is de kennis/expertise, mensen en netwerk van de bedrijven en bedrijfsfondsen, wat voor additionele waarde kan zorgen.

Gemeente Utrecht

Langjarige financiering via één regeling biedt lokale initiatieven continuïteit en vertrouwen om hun werk goed te kunnen uitvoeren en verlicht administratiedruk. De regeling vormgeven is een langdurig proces geweest waarbij de gemeente uitvoerig heeft gesproken met diverse stakeholders. Er is veel aandacht voor samenwerking tussen uitvoerders op wijkniveau.

Voorstel opvolging/door wie

- Pilot Samen voor Buurkracht: verder verkennen samenwerking en financiering van netwerken in een buurt met diverse stakeholders, start van pilot in drie steden.
- Gemeente Utrecht: samen optrekken om een routekaart te maken voor andere gemeenten over de werkwijze en aanpak van de gemeente Utrecht.
- NN: NN initieert een ontwikkeltraject met het Oranje Fonds en Noaber Foundation om samen te kijken hoe ze inhoudelijk de gezamenlijke programma's kunnen versterken, inclusief waarom, hoe en wat gefinancierd wordt.
- Er zijn meerdere partijen die met elkaar (verder) in gesprek gaan en verdere uitwisseling van best practices en samenwerking verkennen.

Resultaat / aanbevelingen

- Helder bij de initiatiefnemers dat de pilot op de goede lijn zit en geven in vertrouwen vervolg aan de uitwerking en gesprekken met financiers.
- Breder netwerk onder initiatiefnemers en interesse van diverse nieuwe financiers om in gesprek te gaan over financiering.
- Ministerie van BZK houdt bij inrichting van het gemeenschapsfonds als ontwerp-principe aan dat het met de gemeenschappen wordt ontworpen.
- Brede steun van aanwezige bedrijven en bedrijfsfondsen voor langjarig vanuit vertrouwen financieren van sociale initiatieven.
- Elk bedrijf of fonds heeft een rol te spelen met verschillende vormen van financiering en aan verschillende soorten organisaties waarbij samenwerking in de keten veel meer waarde oplevert
- Leren is belangrijker dan rapporteren en gesprekken voeren over wat werkt en wat schuurt.
- Gem. Utrecht heeft diverse regelingen en budgetten (incl. IZA- en AZWA-gelden) samengevoegd tot een integrale regeling voor meer samenhang en focus. Men werkt daarbij domein overstijgend. De aanpak in Utrecht is mogelijk interessant voor andere gemeenten, hoewel lokale context (zoals langdurige politiek-bestuurlijke continuïteit) medebepalend is voor wat en er kan en hoe.

Meerstemmigheid en representatie

2.2 Uitkomsten deelsessie: Meerstemmigheid en representatie

Maatschappelijke- en burgerinitiatieven worden geregeld geconsulteerd op het moment dat beleid in ontwikkeling is, maar meestal niet betrokken bij het daadwerkelijke ontwerp en de implementatie ervan. In deze deelsessie bespraken vertegenwoordigers van fondsen, (rijks)overheid, adviesorganen, brancheverenigingen, kennisinstituten en maatschappelijke organisaties manieren waarop verschillende typen stakeholders een meer gelijkwaardige plek aan tafel voor deze sociale initiatieven kunnen garanderen bij de ontwikkeling en implementatie van beleid. Zie ook: [Meerstemmigheid en representatie](#)

Doel(en) deelsessie:

Formuleren van een set aanbevelingen en afspraken om te komen tot een meer gelijkwaardige plek aan tafel voor maatschappelijke- en burgerinitiatieven bij de ontwikkeling en implementatie van beleid.

Gerelateerd aan:

Passende /
structurele
financiering

Seat at the
table

Verminderen
admin/
regeldruk

Fondsen

Besproken werd hoe filantropische fondsen op een meer gelijkwaardige en inclusieve manier te werk kunnen gaan door sociale initiatieven bijvoorbeeld te betrekken bij beleidsvorming. Ook werden ervaringen met participatory grantmaking gedeeld, een manier van financieren waarbij maatschappelijke organisaties zelf bepalen hoe geld verdeeld wordt. Afsproken werd om als fondsen onderling meer uit te wisselen.

Landelijke en regionale partijen

Besproken werd hoe partijen die actief zijn op landelijk en regionaal niveau (waaronder de SER, de rijksoverheid en provincies) een meer gelijkwaardige plek aan tafel kunnen creëren voor maatschappelijke- en burgerinitiatieven. Op provinciaal niveau zou voortgebouwd kunnen worden op goed werkende ecosystemen voor en met sociale initiatieven zoals in de provincies Gelderland, Limburg en Utrecht.

Ministeries

Besproken werd hoe ministeries rijksbreed kunnen zorgen voor een meer betekenisvolle plek aan tafel voor sociale initiatieven. Brancheverenigingen en coalities van maatschappelijk en burger initiatieven (zoals de coalitie Duurzame Vrijwillige Inzet en de We Doen het Samen coalitie) zijn hierbij geschikte gesprekspartners. Ook werd de noodzaak om als ambtenaren meer vanuit verbinding met sociale initiatieven te kunnen werken onderkend.

Gemeenten

Een initiatiefnemer deelde hoe sociale initiatieven geregeld meedenken aan beleidstafels van gemeenten, maar dat (financiële) middelen de mensen die het verst van het beleid afstaan vaak niet bereiken. Aan deze tafel werd besproken hoe gemeenten groepen mensen wier stemmen onderbelicht of onbegrepen zijn - via sociale initiatieven - beter mee kunnen nemen bij de ontwikkeling en implementatie van beleid.

Voorstel opvolging/door wie

- Fondsen/gemeenten: pas participatory grantmaking toe zodat sociale initiatieven invloed hebben op beleidscriteria en de verdeling van middelen.
- Rijksoverheid: Creëer en implementeer een rijksbrede visie op vrijwillige inzet, met het Masterplan Vrijwillige Inzet als input én een rijksbrede visie op een gelijkwaardige verhouding tussen overheid – markt – sociale initiatieven.
- VNG: Zorg dat gemeentelijk beleid en middelen daadwerkelijk toegankelijk zijn voor sociale initiatieven door middel van een richtlijn vanuit de VNG. Breid bijvoorbeeld de [VNG Handreiking Overheidsparticipatie](#) uit waarbij nog meer aandacht is voor meerstemmigheid en samenwerking met sociale initiatieven. Ontwikkel als overheid daarnaast een Handreiking Overheidsparticipatie voor bestuurders en ambtenaren van provincies.

Resultaten/aanbevelingen

- Maak drempelvrij en in vertrouwen aanvragen mogelijk, ook voor organisaties die geen ANBI of stichting zijn.
- Zet participatory grantmaking – met meerdere fondsen samen – structureel op.
- Diversifieer personeelsbestanden, besturen en RvT's van fondsen en stimuleer meerstemmigheid bij sociale initiatieven.
- Creëer gelijkwaardige plek aan tafel voor sociale initiatieven bij beleidsvorming voor AZWA/NPLV/Iedere regio telt/Regiodeals etc.
- Neem als overheid expliciet in opdrachten aan instanties als de SER participatie van sociale initiatieven als voorwaarde op.
- Organiseer informele ontmoetingen tussen Rijksoverheid, adviesraden, sociale initiatieven en ervaringsdeskundigen.
- Creëer én implementeer een rijksbrede beleidsvisie op vrijwillige inzet en een gelijkwaardige verhouding tussen overheid – markt – sociale initiatieven.
- Zorg dat ambtenaren (ook aan de top) vanuit verbinding met sociale initiatieven kunnen werken via informele ontmoetingen, vrijwilligerswerk, stages etc.
- Toets expliciet wie nu niet bereikt wordt via sociaal-maatschappelijk beleid.
- Geef sociale initiatieven structureel een plek aan tafel,
- Zorg dat beleid en middelen daadwerkelijk toegankelijk zijn voor lokale sociale initiatieven.
- Organiseer informele ontmoetingen tussen gemeente ambtenaren sociale initiatieven en ervaringsdeskundigen.

Weerbare samenleving

2.3 Uitkomsten deelsessie: Weerbare samenleving

Deze deelsessie ging in op de vraag hoe we de kracht van de samenleving — sociaal-maatschappelijke initiatieven, oftewel de [sociale infrastructuur](#) — beter kunnen verbinden met de landelijke, regionale en lokale aanpak van weerbaarheid. Het gaat daarbij om het **optimaal benutten, herkennen en duurzaam ondersteunen** van die sociale infrastructuur. Aan de hand van concrete voorbeelden aan drie tafels, zoals de pilot Noodsteunpunten en de ontwikkeling van een landelijk Maatschappelijk Netwerk spraken we over samenwerking voor een weerbare samenleving.

Zie ook: [Deelsessie 3: Weerbare samenleving – sociale infrastructuur | Oranje Fonds](#)

Doel(en) deelsessie:

De kracht van de samenleving -sociale infrastructuur- versterken en aan sluiten bij de overheid brede aanpak op weerbaarheid.

Gerelateerd aan

Passende /
structurele
financiering

Seat at the
table

Verminderen
admin. /
regeldruk

Onderwerp

Erkenning rol & belang sociale initiatieven op weerbaarheid

- Sociale initiatieven spelen een onmisbare rol in het weerbaar maken van de samenleving, zowel op individueel/gezinsniveau als op buurt/wijk/regionaal niveau; maar hebben wél duurzame (financiële) ondersteuning hiervoor nodig
- **Inzicht** in sociale infrastructuur en verbindingen: Bestaande sociale infrastructuur soms al voldoende “dekkend”; beter inzicht, verbinding en toegang tot die sociale infrastructuur (overzicht sociale initiatieven) ontbreekt nog. Vice versa kan weerbaarheid de aanleiding zijn om de sociale infrastructuur verder te versterken of op te bouwen.

Samenwerking realiseren binnen bestaande weerbaarheids structuren; governance versterken én beter verbinden

Samenwerking versterken:

- tussen en binnen de overheid: interdepartementaal, tussen nationale en lokale overheid.
 - Naast MinJ&V dragen het Interdepartementaal overleg Filantropie en Min. BzK hier aan bij. Min. EZK heeft een agenderende rol rondom lokale energiezekerheid en kan verbinding met lokale ondernemers ondersteunen
- tussen overheden en maatschappelijke organisaties
- en deels ook tussen maatschappelijke organisaties onderling.
- Er zijn meerdere coördinerende structuren, maar afvaardiging sociaal-maatschappelijke initiatieven nog niet altijd aan tafel

Voorstel opvolging/door wie

- Coördinerende weerbaarheidsrollen binnen de overheid beter op elkaar aansluiten; vanuit het oogpunt van een weerbare samenleving i.p.v. instrumenteel vanuit bijv een Noodsteunpunt
- Toevoegen thema *maatschappelijke* weerbaarheid aan bestaande weerbaarheidsoverleggen en structuren; bijv. het DG overleg weerbaarheid.
- Maatschappelijk initiatiefnemers initiëren en nemen deel aan vervolggroep(ken) rondom maatschappelijk netwerk / lokale noodsteunpunten met ministeries, gemeenten & VNG, Veiligheidsregio's, NCTV, fondsen en maatschappelijke initiatieven (o.a. Wij doen Het Samen Coalitie, LVKK, LSA)
- Samenwerking tussen crisisbeheersing en sociale infrastructuur moet geleerd worden; zet goede leer voort zoals de Evaluatie Noodsteunpunten door NIPV
- Vergroten toegang en zichtbaarheid sociale initiatieven: fondsen en maatschappelijk veld delen bestaande databases, sociaal-maatschappelijke kaarten en koepels van sociaal-maatschappelijke initiatieven met overheden

Resultaat / aanbeveling

- Verbinden bottom-up aanpak (sociaal-maatschappelijk veld) met de top-down manier van werken (plannen overheden, beleid, budgetten, instrumenteel) “een verschuiving van verticaal naar horizontaal”.
- Hiermee: vertrouwen in wat er al is in de buurt, niet alles willen regelen vanuit de overheid, maar wel soms een extra verbindende laag vormen/zijn, waar dat toevoegt.
- Toevoeging thema maatschappelijke weerbaarheid aan bestaande weerbaarheidsstructuren, bijv. het DG overleg weerbaarheid.
- Ontwikkeling van een maatschappelijke weerbaarheidstafel, mede op initiatief vanuit maatschappelijk netwerk.
- Samen met veiligheidsregio's en gemeenten totstandkoming noodsteunpunten verder stimuleren: Best practices delen en behulpzame kaders opstellen.
- Samenwerking tussen sociale infrastructuur en crisisbeheersing moet geleerd worden; bouw hierbij voort op waar al geleerd wordt, zoals in de Evaluatie Pilots Noodsteunpunten door [NIPV](#) en binnen de Publieke Ontwerp Coalitie (o.a. met LSA Bewoners)
- Maatschappelijke initiatieven: Noodsteunpunten als aanleiding om lokaal het gesprek te voeren over weerbaarheid van de gemeenschap/buurt

**Omzien
naar elkaar
in de
praktijk**

2.4 Uitkomsten deelsessie: Omzien naar elkaar in de praktijk

In deze sessie startten we met een introductie over een visie van samenleving, waar mensen naar elkaar omzien. Een zorgzame samenleving, gevormd door zorgzame gemeenschappen, sociale organisaties, laagdrempelige ontmoetingsplekken zoals zelfregie- en herstelinitiatieven, actieve bewoners en in samenwerking met professionele zorg- en welzijnsorganisaties. Daarna splitsten we op in twee groepen om aan de hand van de voorbeelden uit de praktijk te leren wat kansen / belemmeringen zijn. Zie ook: [Omzien naar elkaar in de praktijk](#)

Doel(en) deelsessie:

- Wat betekent het voor een initiatief om samen te werken, aan IZA tafel te zitten?
- Hoe elkaar te versterken?
- Wat is mogelijk vanuit zorgbudgetten?

Gerelateerd aan

Passende /
structurele
financiering

Seat at the
table

Verminderen
admin. /
regeldruk

Verken vormen van passende / structurele financiering

- De Participatiecoalitie welzijn, zorg en hulp richt 5 proeftuinen in, waar gezamenlijk geleerd wordt wat kansen / belemmeringen zijn voor passende financiering.
- Belangrijk om de eigen organisatieloga te respecteren. Koplopers bij overheid, kennisorganisaties werken ook aan de transitie naar een andere vorm van financiering en samenwerking maar moeten intern hun bestuur en collega's overtuigen.

Positionering en erkenning van sociaal-maatschappelijke initiatieven

- Op verschillende plekken schuiven sociale initiatieven aan bij IZA en AZWA regiotafels. Verschuiving naar de 'voorkant', maar initiatieven zitten nog niet volwaardig aan tafel. Het is dus wel een vorm van erkenning, echter in de praktijk moeten zij zich vormen naar de regels van de overheid en zorgverzekeraars. De uitdaging is juist om de eigenheid en unieke toegevoegde waarde te erkennen en dan aan tafel te zitten. Méér leefwereld en minder systeemwereld.
- In het [Land van Omzien](#) zijn zorg, hulp en welzijn geen sectoren, maar vormen van nabijheid. De visie is gericht op een samenleving die wordt gedragen door de mensen zelf, met kernbegrippen als gemeenschap, zeggenschap en eigenaarschap.
- Sommige zorgverzekeraars zoeken naar manieren om regionaal te kijken naar gezondheid. Naar andere vormen van samenwerken, manieren van financiering en om te kijken naar wat de collectieve impact is van sociale initiatieven (in plaats van individuele zorgkosten). Dilemma is hoe dit te doen zonder de individuele zorgkosten te verhogen.

Verlagen regeldruk

- Lokale overheid heeft meer zicht op kansen voor samenwerking dan landelijke overheid. Fondsen verlagen regeldruk en administratieve lasten. De vakbonden kunnen ook meer meedenken met de beweging van sociale initiatieven.

Voorstel opvolging/door wie

- Veld is volop in beweging, veel gesprekken & experimenten gaande.
- Ministerie van VWS sluit aan bij proeftuinen Participatiecoalitie.
- Vanuit zowel gemeenten als zorgverzekeraars is er veel waardering voor de unieke waarde van Zelfregie- en herstelinitiatieven en is er bereidheid om na te denken over (collectieve) financieringsmogelijkheden.

Resultaat / aanbevelingen

- Ministerie van VWS committeert zich aan deelname proeftuinen Participatie Coalitie. Nederlandse Zorgautoriteit (NZA) en Zorginstituut zijn al betrokken.
- Kans om het Gemeenschapsfonds anders in te richten, bijv. met betrokkenheid van coalitie [WDHS](#), fondsen en anderen.

Volop (kansen voor) verdere samenwerking over domeinen heen – vele gesprekken en lijntjes komen hieruit voort.

- Zorgzame gemeenschappen in opkomst, kansen voor ondersteuning en uitbreiding
- De [agenda voor welzijn en zorg 2025-2030](#) benoemt integrale gemeenschapszorg als transitiedoel.
- De NZA publiceerde de [Stand van de zorg 2025](#) waar de beweging naar preventie / wijk wordt benoemd: kansen om samen te verkennen wat mogelijk is
- Sociale initiatieven kunnen elkaar meer optillen, in plaats van elkaar beconcurreren of definitie-discussies voeren. Verdedig jezelf niet, maar werk vanuit kracht. Daar kunnen impact cijfers bij helpen. [Participatie coalitie](#) werkt aan categorisering zodat de SROI's niet steeds opnieuw te hoeven worden uitgevoerd.

Maatschappelijk initiatief als "derde sector"

Avelino & Wittmayer 2016, 2019, Wittmayer et al. 2021

2.5 Uitkomsten deelsessie: Maatschappelijk initiatief als “derde sector”

Op weg naar brede erkenning van maatschappelijk initiatieven als eigenstandige sector met behoud van haar informele, hybride en nabije karakter, hebben we in deze sessie – geïnspireerd door enkele praktijkvoorbeelden – het concept van een “derde sector” verder verkend. Ook is er een eerste begin gemaakt met concrete aanbevelingen voor een meer passende status voor sociaal maatschappelijke initiatieven en daarbij behorende toegang tot financieringsstromen en gelijkwaardigheid t.o.v. andere partijen. Zie ook: [Maatschappelijk initiatief als derde sector](#)

Doel(en) deelsessie:

Verkenning van “derde sector” met al dan niet (aangepast) wettelijk kader

Gerelateerd aan

Passende /
structurele
financiering

Seat at the
table

Verminderen
admin/
regeldruk

Definitie – of een narratief?

Sociale initiatieven geven aan dat erkenning/acceptatie van hen als sector de uitlegdruk verlaagt en eenduidige geldstromen zal genereren. Dat biedt ook een kans op één sociale basisinfrastructuur, een gelijk speelveld waarin zij niet alleen uitvoerend zijn maar ook mede richting gevend. Het geeft vertrouwen, ruimte voor innovatie, gedeelde expertise en kracht, omdat het werkt voor de mensen om wie het werkelijk gaat. Overheid geeft aan dat het meer ruimte geeft als er een sterk verhaal over de sector is; voor een ander structureel financieringsarrangement, een andere verantwoordingslast en professionele ruimte om te kiezen voor een andere ‘*risk appetite*’.

Belemmeringen en kansen

- Sociale initiatieven geven aan dat ze tegen de marktlogica aanlopen in de aanbestedingsregels. Ze worden gezien als een zakelijk partner en moeten concurreren met marktpartijen. Kleinere of informele organisaties kunnen niet voldoen aan criteria als verdienvermogen. De aanbesteding is ook niet ontworpen voor hen.
- Het is van belang om steeds duidelijk voor ogen te houden wat het kernprobleem is en om een stip op de horizon te zetten. Zorg dat inhoud leidend is, vorm volgt.
- Je kunt de volwassenheid van de sector verder stimuleren door concreet te zijn over welke regels in de weg zitten of misschien ligt het niet (altijd) aan de regels?
- Zet in op cultuurverandering: backing ambtenaar vanuit raad/wethouders
- Oormerken: percentage (bijv. 5-15%) van zorgbudget (duurzaam investeren in 5 gemeenten om een model te bouwen en door te geven)
- Continuïteitsinstrumenten (publiek-privaat): durfkapitaal, continuïteitsfonds of structuurfonds voor sociale initiatieven; versoepel overheadrestricties bij subsidies.

Resultaat/aanbevelingen

- Maak een narratief over wat deze sector “ongeveer” is; geen beleid maken sec vanuit juridisch perspectief
- Te veel focus op exact definiëren van een “derde sector” werkt verlamdend; begin met een werkdefinitie en leer in de praktijk (iedere afbakening leidt tot verdere afbakening)
- Vervolgens helpt het om een andere set wet- en regelgeving voor sociale initiatieven te bewerkstelligen.
- Zoek zoveel mogelijk binnen bestaande kaders en mogelijkheden naar financieringsvormen en structuur voor een “derde sector”
- Aanbesteding ‘lichter’ en passend maken: alternatieve verantwoording, gelijk speelveld voor informele, niet-marktpartijen, kleinere percelen; waar mogelijk financieringsscheidslijnen loslaten richting één sociale basisinfrastructuur en doorbreken van versnippering aan regelingen
- Voer een goed gesprek over randvoorwaarden: vanuit vertrouwen vanuit alle perspectieven handelen. Open blik, met lef, lange termijn denken, niet over-institutionaliseren en commitment om samen op te trekken, gedeelde en spannende ambities, urgente vraagstukken centraal zetten.
- Werk domein overstijgend, leer over gemeenten heen en leg de verbinding met het gemeenschapsfonds
- Trek als sociale initiatieven meer met elkaar op in gezamenlijk streven naar een sector (over eigen belangen heen stappen)

Voorstel opvolging/door wie

- Opzetten van actie onderzoek: in een normale setting in vijf gemeenten de ruimte nemen en in de praktijk onderzoeken wat al werkt: barrières zien en doorbreken, fouten maken mag en vervolgens overdragen naar andere gemeentes
- VNG handreiking ‘we doen het samen’ waarin alles wat theoretisch kan is opgenomen en handvatten biedt voor in de praktijk uit te proberen als basis voor het definiëren van een eventuele sector
- Organiseren van een sessie met sociale initiatieven om een werkdefinitie (“ongeveer”) over de sector te maken
- Vervolggesprek met deelnemers aan deze sessie om gesprek voor te zetten

Bijlage: Oplossingsmodules

Oplossingsrichtingen van longlist naar drie modules:

1. Passende Financiering 2. Seat at the table 3. Verminderen regeldruk
De deelsessies van 18 maart 2026 sloten aan bij deze drie modules

A	Gemeentelijke financiering vereenvoudigen	Minder regeldruk voor sociale initiatieven door gemeentelijke financiering te vereenvoudigen, via bestaande structuren of een speciaal budget , met eenvoudige voorwaarden	Passende/structurele financiering
B	Pooled funding	Meerdere financiers bundelen middelen in één fonds, evt. met een gezamenlijk monitoringkader, waardoor budgetten groeien, regeldruk voor sociale initiatieven afneemt en verantwoording eenvoudiger wordt	
C	Pilot gemeente- "budget"	Rijksfinanciering van de sociaal-maatschappelijke sector via gemeente "budget", met een kwartiermaker die pilots met pooled funding en governance ontwikkelt	
D	Structurele basis versterken via Rijk	Sociale initiatieven structureel ongeoormerkt financieren (uit rijksbegroting bijv. weerbaarheidsbudget mogelijk i.c.m. a en c) om hun basis te versterken , waardoor zij zich op lange termijn kunnen ontwikkelen als sector, zonder innovatie-pot te beperken	Seat at the table
E	NPLV/Iza/AzWa	Gebruik het NPLV , en waar mogelijk ook IZA-financiering (en eventueel AzWA), om sociale initiatieven te ondersteunen en lokaal een "seat at the table" te realiseren	
F	Erkenning als beweging met uniek karakter	Sociale initiatieven erkennen en ondersteunen als beweging, maar met behoud van informele en unieke – nabije karakter. Daarnaast verkennen ruimte binnen en eventueel aanpassen van wettelijk kader	
G	Participatory grantmaking	Sociale initiatieven werken samen en verdelen gezamenlijk middelen. Dit leidt tot een betere aansluiting tussen ondersteuningsbehoefte en het aanbod van middelen, alsook betere en gelijkwaardigere samenwerking	Regeldruk
H	Flexibele aanvraag- en verantwoording processen	Eenvoudige en flexibele aanvraag- en verantwoordingsprocessen bij gemeenten en fondsen, passend bij de werkwijze en het unieke karakter van sociale initiatieven	
I	AI bij aanvraag & verantwoording processen	AI-oplossingen steunen/ontwikkelen die aanvragen en verantwoording van sociale initiatieven vereenvoudigen , impactbewijslast verlagen en processen bij gemeenten en fondsen versnellen	

oranje fonds

voor een verbonden samenleving